

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

Strandenge på Læsø og havet syd herfor
Natura 2000-område nr. 9
Habitatområde H9
Fuglebeskyttelsesområde F10

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Nordjylland

Dato: Juni 2023

Forsidefoto:

Hvid klit ved Danzigmann.

Fotograf: Karen Andersen, Miljøstyrelsen

ISBN:978-87-7564-457-5

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstoffoldige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Miljøminister Magnus Heunicke

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturlilstand og gunstig bevaringsstatus.....	8
2. Strandenge på Læsø og havet syd herfor	10
2.1 Områdebeskrivelse	11
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	13
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	14
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	14
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	18
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur.....	19
2.3.4 Forekomst af marine naturtyper	19
2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	21
3. Målsætninger	24
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	25
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter	26
3.3 Modstridende naturinteresser.....	27
4. Indsatsprogram.....	28
4.1 Generelle retningslinjer	28
4.2 Område specifikke retningslinjer	29
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	30
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	31

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

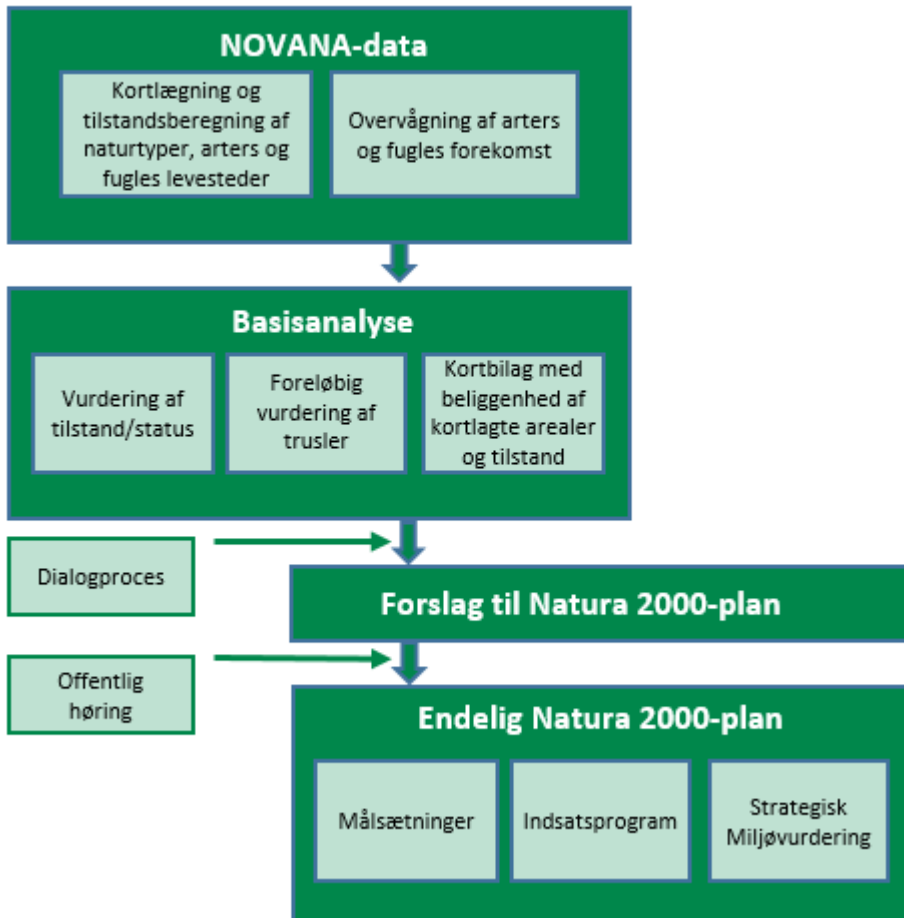
Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelt konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

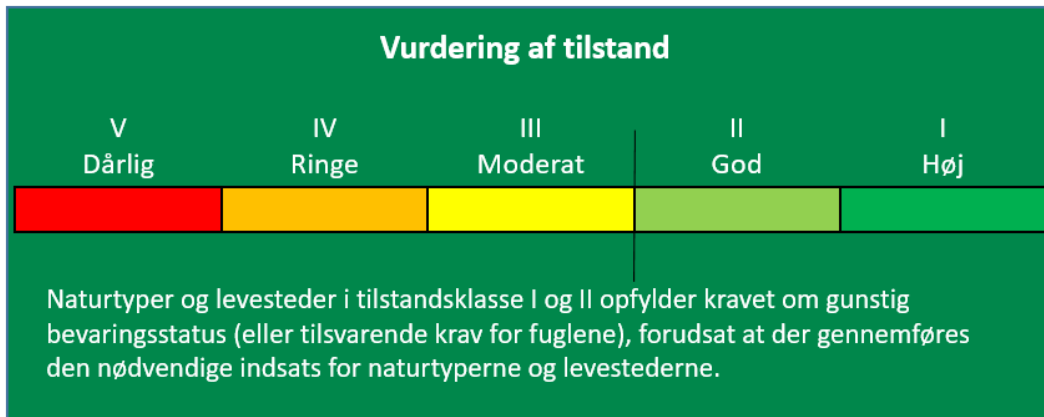
1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundet udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglenes vedkommende. For naturtyper eller arters/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

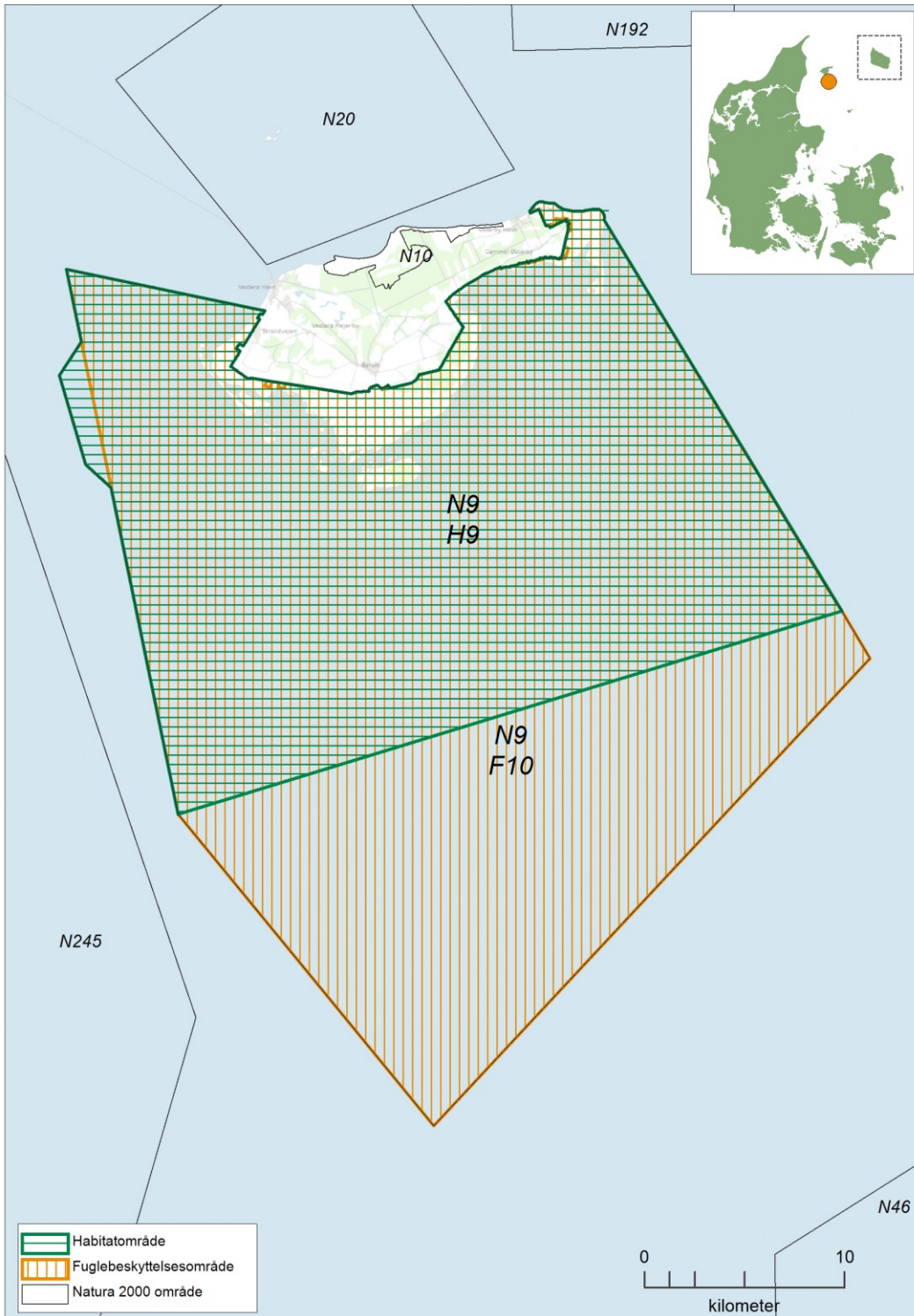
For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om given naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglenes levesteder.

2. Strandenge på Læsø og havet syd herfor

Kortet viser Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde nr. 9, Strandenge på Læsø og havet syd herfor og fuglebeskyttelsesområde nr. 10.

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Strandengene på Læsø og havet syd herfor, har et samlet areal på 103.952 ha, hvor af de 99.879 ha er hav. Områdets afgrænsning er vist på kortet. Natura 2000-området består af habitatområde nr. 9 Strandenge på Læsø og havet syd herfor og fuglebeskyttelsesområde nr. 10 Læsø, sydlige del. Natura 2000- området ligger i Læsø Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-atlantiske region. Ca. 2/3 af områdets landareal er ejet af private, A/S, APS og andre selskaber, foreninger mm, mens den sidste 1/3 er ejet af staten.

Dette Natura 2000-område er især udpeget for at beskytte de store sammenhængende forekomster af strandenge, heder, klitnatur, mudder- og sandflader og de marine naturtyper boblerev og rev, samt de arter, der har disse områder som levesteder. Området har desuden international betydning som yngle-, raste- og opholdssted for en lang række kyst- og havfugle, og det er en af landets vigtigste ynglelokaliteter for havterne og dværgterne.

Derudover er området en vigtig ynglelokalitet for en lang række fugle, bl.a. klyde og trane, som er en del af udpegningsgrundlaget. I forår og efterår er strandengene desuden en international betydningsfuld rasteplads for vadefugle, bl.a. almindelig ryle og lille kobbersneppe. Det lavvandede havområde syd for Læsø er et meget vigtigt fældning- og overvintringsområde for havdykænder, bl.a. sortand, fløjlsand og edderfugl.

Fuglebeskyttelsesområdet rummer 5 % eller mere af Danmarks samlede areal af levested for følgende fugle: almindelig ryle, havterne og klyde.

Natura 2000-området er leve- og ynglested for gråsæl, spættet sæl og marsvin.

Området indeholder særligt store forekomster af naturtypen strandeng, men rummer også store arealer med tør og våd hede, tidvis våd eng og mosaikker af klitnaturtyperne klithede, grå/grøn klit, klitlavning og hvid klit.

Forekomsterne af naturtyperne strandeng, tør hede, våd hede, forklit, hvid klit, klitlavning, tidvis våd eng og skovklit udgør hver især mere end 5 % af de enkelte naturtypers samlede areal inden for Natura 2000-områderne i den kontinentale biogeografiske region i Danmark. Forekomsterne af naturtyperne mudder- og sandflader, stenrev og boblerev i udgør hver især mere end 5 % af de enkelte naturtypers samlede areal inden for Natura 2000-områderne i den marine atlantiske biogeografiske region i Danmark.

Strandeng på Kringelrøn. Fotograf Maria Pecseli, Miljøstyrelsen Nordjylland.

Den sydlige del af Læsø, Rønnerne, består af landhævnings-strandenge. Tidligere var der 4 øer; men pga. land-hævningen er kun den sydligste, Hornfiskrøn, stadig en isoleret ø. Landhævningen sker stadig, 5 mm om året på Læsø, så området er under vedvarende forandring. De højere liggende dele af strandengene har med tiden udviklet sig til en mosaik af strandeng, surt overdrev og hede. De østlige og vestlige dele af området, som består af flyvesand, rummer flere klitnaturtyper, bl.a. forklit, hvid klit, klithede og skovklit. Området rummer også flere mindre kystlaguner.

Syd for landhævningsstrandengene ligger meget store arealer med sand- og mudderflader, som blotlægges delvist ved ebbe. På større dybder findes undersøiske formationer af boblerev, der med deres uregelmæssige koralrevslignende strukturer rummer et meget artsrigt bundfauna- og makroalgesamfund.

Der er fredninger på Rønnerne, Bovet, Danzigmand og Læsø Vestkyst. Desuden er Bovet Bugt og Knotten udlagt som vildtreservat.

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 9		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Rev (1170)
	Boblerev (1180)	Enårig strandengsvegetation (1310)
	Vadegræssamfund (1320)	Strandeng (1330)
	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Grårisklit (2170)	Skovklit (2180)
	Klitlavning (2190)	Lobeliesø (3110)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Enekrat (5130)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Tørvelavning (7150)	Riggær (7230)
	Stilkeke-krat (9190)	Skovbevokset tørvemose* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Gråsæl (1364)	Spættet sæl (1365)
	Marsvin (1351)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Enekrat (5130) og stilkeke-krat (9190) er ikke til stede i Natura 2000-område nr. 9. De nævnte naturtyper gennemgås derfor ikke yderligere.

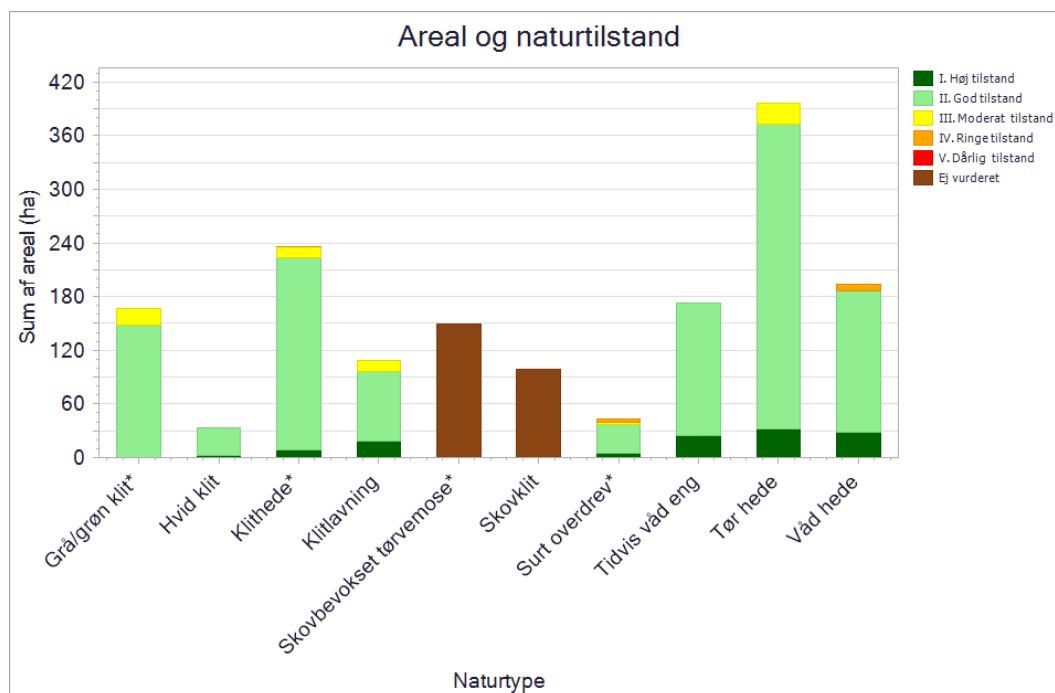
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 10		
Fugle:	Mørkbuget knortegås (T)	Edderfugl (T)
	Sortand (T)	Fløjlsand (T)
	Trane (Y)	Klyde (TY)
	Almindelig ryle (TY)	Tinksmed (Y)
	Lille Kobbersneppe (T)	Dværgterne (Y)
	Splitterne (Y)	Havterne (Y)
	Mosehornugle (Y)	Rødrygget tomskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

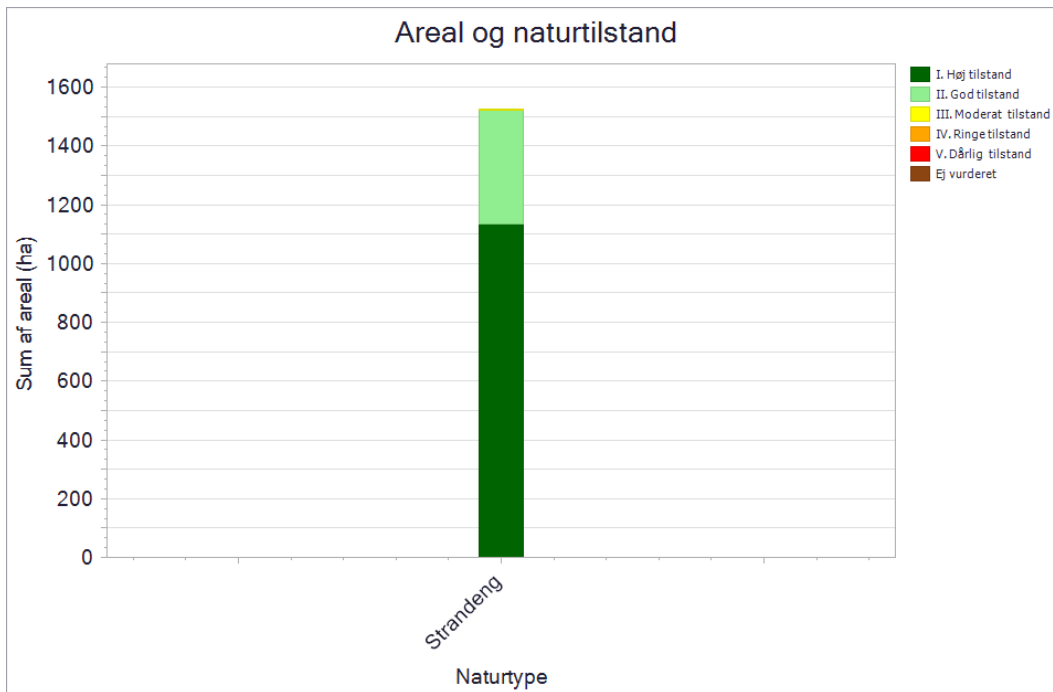
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

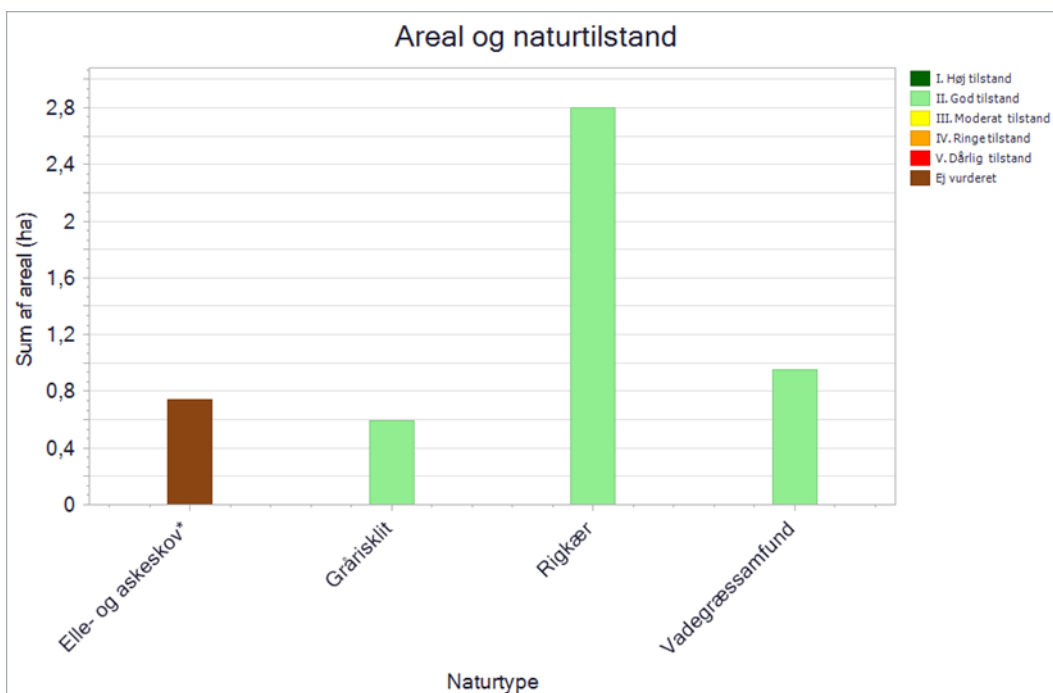
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

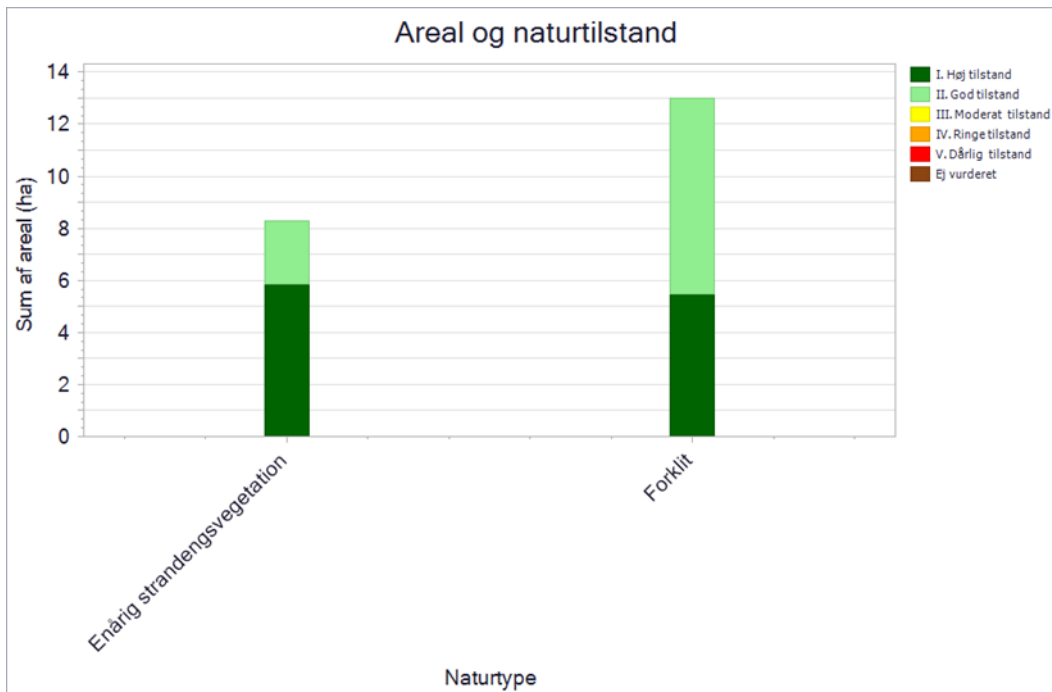
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

Naturtypen strandeng (1330) er dominerende i hele dette Natura 2000-område og udgør mere end 50 % af den samlede kortlagt lysåbne natur i området. Strandengene dækker store arealer fra Bløden Hale i øst, ned over de store rønner syd og sydvest for Læsø og op mod Vesterø Havn. Generelt er strandengene i optimal tilstand med mere end 99 % i høj eller god tilstand. Arealerne er karakteriseret ved at have lav græs- og urtevegetation, højt artsindex med mange særligt følsomme arter, og begrænset tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter. Arealerne har hensigtsmæssige hydrologiske forhold med naturlig dynamik med saltpander og loer, og begrænset negativ påvirkning i form af afvanding. Hovedparten af arealerne er afgræsset.

Naturtypen tør hede (4030) udgør ca. 15 % af den kortlagte lysåbne og er overvejende i god til høj tilstand med god dækning af dværgbuske, minimal tilgroning med høje græsser og urter og vedplanter. Der er græsning på hovedparten af arealerne i høj og god tilstand. Der er desuden 23 ha i moderat tilstand, hvilket primært skyldes tilgroning.

Arealerne med klithede (2140). er generelt i god tilstand med høj dækning af dværgbuske, højt artsindex med mange særligt følsomme arter, samt begrænset tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter. Arealerne har varieret fugtighed med hensigtsmæssige hydrologiske forhold. Der er græsning på hovedparten af arealerne i god tilstand. Et lille område er i moderat tilstand med et lavere artsindex, spredt tilstedeværelse af invasive arter og er generelt uden pleje.

Naturtypen våd hede (4010). Langs størstedelen er god til høj tilstand og er karakteriseret ved at have god dækning af dværgbuske, artsrig urte- og halvgræsvegetation, inkl. kløkkelyng, og begrænset tilstedeværelse af vedplanter. Der er græsning på arealerne. Et lille område er i ringe tilstand, hvilket primært skyldes tilgroning med træer og buske og tilstedeværelse af invasive arter.

Arealerne med naturtypen tidvis våd eng (6410) er alle i god eller høj tilstand med passende vegetationshøjde med bredbladede urter og halvgræsser, og med begrænset tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter. Hovedparten af arealerne er afgræsset og har hensigtsmæssige hydrologiske forhold uden afvanding.

Arealerne med grå/grøn klit (2130) er overvejende i god tilstand med høj dækning af rensdyrlav og lave græsser og urter, et højt artsindex med mange særligt følsomme arter samt begrænset tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter. Der er græsning på hovedparten af arealerne i god tilstand. Arealerne i moderat tilstand har en højere dækning af høje græsser og urter, et lavere artsindex samt hyppigere tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter.

Områdets arealer med klitlavning (2190) er overvejende i høj eller god tilstand med et højt artsindex. Arealerne i moderat tilstand er karakteriseret ved at have et lavere artsindex. Alle arealerne med klitlavning er afgræssede og har hensigtsmæssige hydrologisk forhold uden afvanding, samt er fri for invasive arter eller har kun spredte forekomster.

Arealerne med naturtypen surt overdrev (6230) er karakteriseret ved lav dækning af høje græsser og urter, et højt artsindex med mange særligt følsomme arter og begrænset tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter. Der er drift i form af pleje på hovedparten af arealerne. En mindre del af områderne er i moderat og ringe tilstand med et lavt artsindex og begyndende tilgroning med høje græsser og urter og vedplanter.

Områdets arealer med hvid klit (2120) er alle i høj og god tilstand, hvilket skyldes god struktur med høj vegetation og ca. 10 – 30 % uden vegetationsdække. Der er fri dynamik, hvor vind og bølger konstant påvirker og forandrer klitterne. Der er sporadisk forekomst af vedplanter og invasive arter.

Arealerne med forklit (2110) er i høj eller god tilstand med et højt artsindex og begrænset tilstedeværelse af invasive arter. Der er fri dynamik, hvor vind og bølger konstant påvirker områderne.

Områdets arealer med enårig strandeng (1310) er i høj eller god tilstand og er karakteriseret ved en høj andel uden vegetationsdække og hyppige oversvømmelser med havvand. Der er et højt artsindex med god dækning af enårige planter, typisk kveller.

Rigkær (7230) udgør kun en lille andel i området og er i god tilstand med god dækning af lav græs- og urtevegetation, højt artsindex med mange særligt følsomme arter, og kun spredt tilstedeværelse af vedplanter og invasive arter. Arealerne har god jordfugtighed, og der er pleje i form af græsning på alle arealer.

Naturtypen vadegræssamfund (1320) findes langs yderkanterne på enkelte af de sydlige Rønner. Arealerne har generelt god struktur med lodannelser og dækning af vadegræs. Der er udbredt tilstedeværelse af engelsk vadegræs. For alle arealerne gælder, at der er naturlig dynamik uden diger, kystsikring eller afvanding.

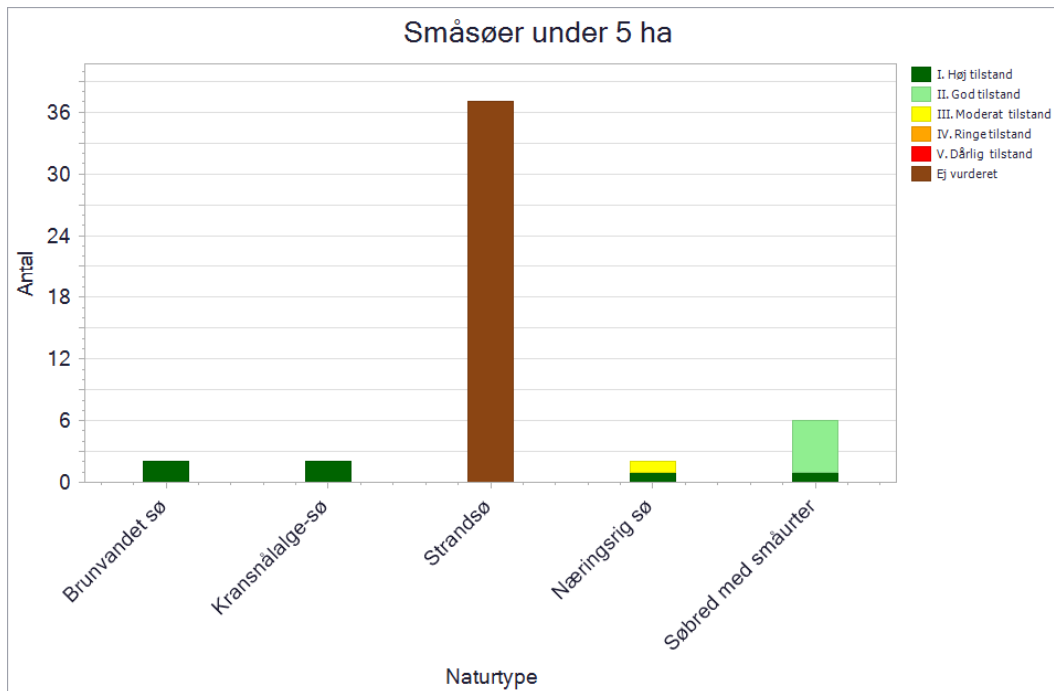
Naturtypen grårisklit (2170) dækker kun et lille område og er i god tilstand med en god dækning og aldersvariation i gråris. Der er ingen drift i form af pleje på arealerne.

Den primære skovnaturtype i området er skovbevokset tørvemose (91D0), hvoraf der er registreret 160 ha. Der er på ca. 90 % af arealet med naturtypen registreret 1-5 store træer/ha, og på den resterende del <1 stort træ/ha. På 3/5 af arealet er der registreret <1 stykker stående dødt ved/ha og på 2/5 er der registreret 1-5 stykker stående dødt ved/ha. På 1/2 af arealet er der registreret <1 til 5 stykker liggende dødt ved/ha, og på den anden 1/2 er der registreret 6-10 stykker liggende dødt ved/ha.

Der er registreret 99 ha skovklit (2180) og 0,7 ha elle-askeskov (91E0), hvor der på næsten hele arealet er registreret 1-5 store træer/ha, på 4/5 < 1 stykke stående dødt ved/ha og 1/5 1-5 stykker

stående dødt ved/ha, på 3/5 <1 stykke liggende dødt ved og på 2/5 1-5 stykker liggende dødt ved/ha.

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt i alt 49 små søer under 5 ha. Der er 6 små søer kortlagt med habitatnaturtypen søbred med småarter (3130), 1 af dem er beregnet til at være i høj tilstand og 5 er beregnet til at være i god tilstand. Søerne er præget af græsning på de brednære arealer, hvilket giver gode lysforhold for den øvrige vegetation. Begge søer har en høj dækningsgrad af amfibiske planter med høj artsrigdom domineret af vandnavle, svømmende sumpskærm og mangestænglet sumpstrå.

I området er der kortlagt 2 søer med habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140), begge er beregnet til at være i høj tilstand.

Der er kortlagt 2 søer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150), heraf er den ene beregnet til at være i høj tilstand og den anden er beregnet til at være i moderat tilstand. Søen i høj tilstand er præget af afgræsning, der giver en lav skygge effekt fra vedplanter og rørskov, desuden findes der ikke trådalger i søen. Søen har en artsrig vegetation med arter som slank blæserod og kors andemad. Søen i moderat tilstand er tydeligt påvirket af næringsstoffer, der giver en høj forekomst af trådalger og en lavere artsrigdom end i søer i god tilstand.

I området er der 2 søer med af habitatnaturtypen brunvandet sø (3160), begge er beregnet til at være i høj tilstand.

37 søer er kortlagt som strandsøer (1150). Disse saltpåvirkede og kystnære strandengssøer er der ikke beregnet tilstand for.

Langt størstedelen af søerne i området er i god eller høj naturtilstand, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler imod fastholdelsen af naturtilstanden. Der kan ikke vurderes trusler for søer, der endnu ikke er beregnet tilstand for.

2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	0,5

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette Natura 2000-område er der kortlagt 0,5 km vandløb af typen vandløb med vandplanter (3260). Natura 2000-området ligger indenfor vandområdeplanen for Jylland og Fyn.

2.3.4 Forekomst af marine naturtyper

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt
Sandbanke	1110	2012	6.255 ha
Vadeflade	1140	2004	8.665 ha
Kystlaguner og strand søer	1150	2004	9 ha
Stenrev	1170	2012	6.933 ha
Boblerev*	1180	2012 og 2013	20 stk

* I forekomst af boblerev er mulig forekomst, dvs. at forekomsten ikke er endelig verificeret som den pågældende habitattypen

Tabellen viser arealet af områdets kortlagte marine naturtyper og kortlægningsåret (for boblerev, antallet af forekomster).

I dette Natura 2000-området er der kortlagt 5 marine naturtyper i form af vadeflade (1140), lagune (1150), sandbanke (1110), stenrev (1170) og boblerev (1180).

I overgangen mellem de terrestriske naturtyper og havet findes i habitatområdet store områder, 8.665 ha i alt, med vadeflade (1140), der er blottet ved ebbe. Vadefladerne (1140) er kendt for at huse mange hvirvelløse dyr, og er derfor af stor betydning som fourageringsgrundlag for vadefugle.

Sandbankerne (1110), 6.255 ha i alt, forekommer syd for vadefladerne i habitatområdet, hvor de findes som jævn sandbund på ca. 6-8 m dybde. Der er registreret områder med ålegræs i forbindelse med naturtypen. Naturtypen er et vigtigt fourageringsområde for fugle og opvækstområde for fisk. Faunaen består af søstjerner, eremitkrebs, hestemuslinger, dyriske svampe og kutlinger. Vegetationen består hovedsageligt af løse alger, men der er også registreringer af strengetang, sukkertang, fingertang, blodrød ribbeblad og almindelig kællingehår.

Laguner (1150), 9 ha i alt, findes som en integreret del af strandengen. Arealerne er helt eller delvist afskærmet fra havet af strandvolde, strandenge, klitter mv. Der forekommer dog en vis udveksling af vand, evt. i forbindelse med højvande. Saltholdigheden er varierende.

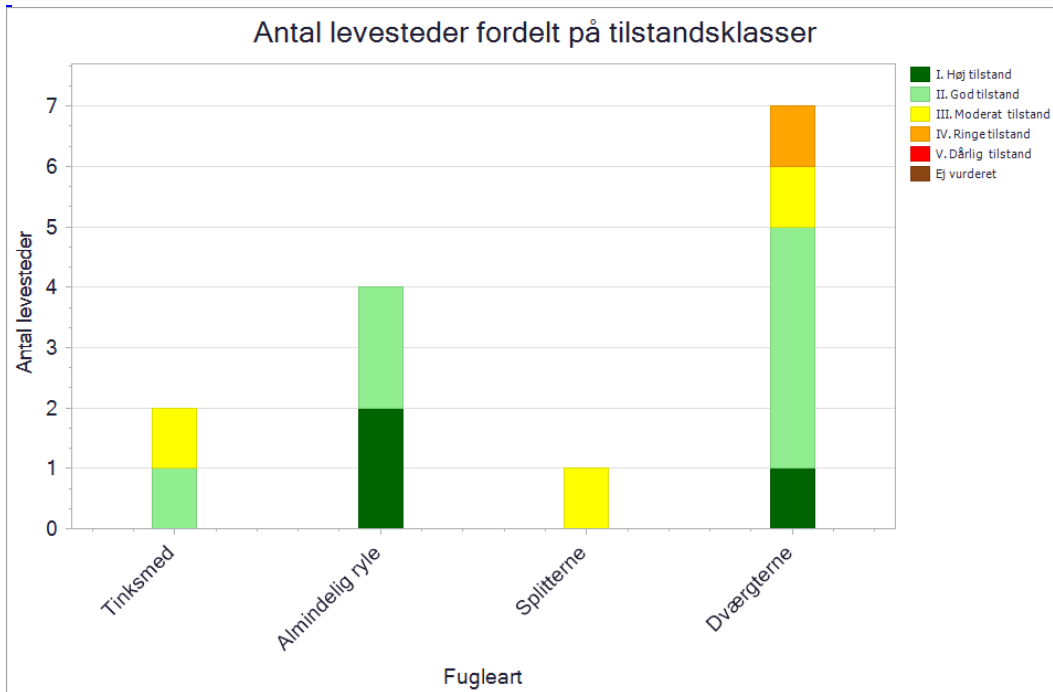
Stenrev (1170), 6.933 ha i alt, findes særligt i den sydlige del af habitatområdet. Revene ligger på 6,5 m dybde og består af en meget stenbestrøet bund med mere end 25 % større sten (> 10 cm). Faunaen knyttet til stenrevene består af søstjerner, søpunge, dyriske svampe, krabber samt kutlinger og havkarusser. Algebevoksningen på stenene er tæt og dækker næsten 100 % af stenene. Vegetationen består af strengetang, savtang, pudderkvastalge og bladtang.

Som noget unikt for det nordlige Kattegatområde findes der et stort antal boblerev, 20 stk registreret, som kalkcementerede flager eller som egentlige knudrede kalkcementerede søjler. Størrelsen på boblerevene varierer fra små spredte forekomster til større sammenhængende rev, der typisk rager 0,5-1 m op over bunden. Det sydligste af habitatområdets kortlagte boblerev er registreret som særlig flot med store udhæng, søjler og grotter, der giver en stor variation i levesteder for epifauna. Vegetationen er generelt dominerende på boblerevene og dækker 20-100 %, artsmæssigt findes her 11 arter af makroalger bestående af bladtang, savtang, gaffeltang og almindelig kællingehår mfl. Faunaen dækker mellem 1-10 % og består hovedsageligt af søanemoner, søpunge, taskekrabber og søstjerner, derudover er der observeret havkarusser, torsk, tangsnarre og gylter omkring boblerevene.

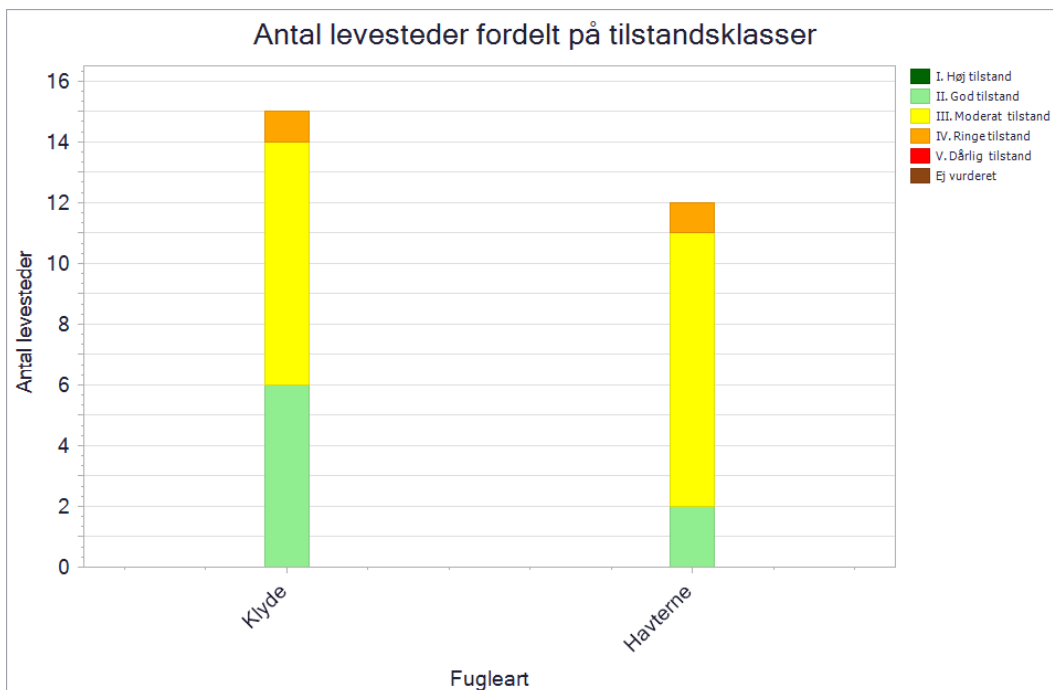
2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 15 levesteder for klyde. Der er 6 levested i god tilstand ved hhv. Knobgrund, Hornfiskrøn, Als Dyb Holme, Als Dyb Revler, Sønder Nyland og Stokken,

hvilket skyldes, at der overordnet set er en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation, og en begrænset risiko for overskylning. Områderne er overvejende ugræssede. Der er trusler i form af forstyrrelse fra mennesker på de vestligste levesteder, og for en del af lokaliteterne er der risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr. Kun levestedet ved Knobgrund har en minimal risiko for prædation pga. en strømrørende mellem lokaliteten og fastlandet. Der er 8 levesteder i moderat tilstand, disse ligger spredt i hele området og rummer lokaliteter som Bløden Hale, Krogen, Bovet Bugt, Rønnerne, Tusholm, Stokken og Kirkeflod. Overordnet set er der en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation, og begrænset risiko for overskylning. Områderne på fastlandet er overvejende græssede, hvorimod de andre levesteder overvejende er ugræssede. Der er trusler i form af forstyrrelse fra mennesker og risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr. Kun levestedet ved Krogen har en minimal risiko for prædation og forstyrrelse pga. en strømrørende mellem lokaliteten og fastlandet. Der er 1 levested ved Vester Nyland, som er i ringe tilstand. Lokaliteten har en god vegetationsstruktur med mosaik af sand og lav vegetation, men truslerne i form af overskylning, forstyrrelser fra mennesker og hunde samt risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr, gør at tilstanden samlet set er ringe.

Levestederne for klyde i området er, som beskrevet ovenfor, overvejende beregnet til at være i moderat tilstand, selvom vegetationsstrukturen de fleste steder tilgodeser artens behov for en fast ynglebestand. Ynglebestanden i området vurderes dog generelt at være negativt påvirket af forstyrrelse fra mennesker samt prædation fra ræv og andre rovdyr. Få steder kan overskylning også være en relevant trussel.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 12 levesteder for havterne. Der er 2 levesteder ved Knobgrund og Sønder Rønner i god tilstand, hvilket primært skyldes, at arealet har en god struktur med mosaik mellem sand/sten og lav vegetation. Eneste trussel er risiko for overskylning, da det ligger isoleret uden forstyrrelse fra hverken mennesker eller rovdyr. Der er 9 levesteder i moderat tilstand, disse ligger spredt i hele området og rummer lokaliteter som Hornfiskrøn, Als Dyb Holme, Als Dyb Revler, Sønder Nyland, Krogen, Rønnerne, Tusholm og Stokken. Overordnet set er der en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation, og begrænset risiko for overskylning. Områderne er generelt ugræssede, dog er de landfaste levesteder typisk omfattet af græsning. Der er trusler i form af forstyrrelse fra mennesker på de vestligste øer og på selve Læsø, og for størstedelen af lokaliteterne er der risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr. Der er 1 levested ved Vester Nyland, som er i ringe tilstand. Lokaliteten har en god vegetationsstruktur med mosaik af sand og lav vegetation; men truslerne i form af overskylning, forstyrrelser fra mennesker og hunde samt risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr, gør at tilstanden samlet set er ringe.

Levestederne for havterne er i området, som beskrevet ovenfor, overvejende beregnet til at være i moderat tilstand, selvom vegetationsstrukturen de fleste steder tilgodeser artens behov for en fast ynglebestand. En ynglebestand vurderes dog at være negativt påvirket af forstyrrelse fra mennesker samt prædation fra ræv og andre rovdyr. Få steder kan bortskylning af rederne også være en relevant trussel.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 7 levesteder for dværgterne. Der er 1 levested ved Knobgrund i høj tilstand med en god struktur med mosaik mellem sand/sten og lav vegetation. Eneste trussel er risiko for overskylning. Der er 4 levesteder i god tilstand ved Bløden Hale, Als Dyb Revler og Stokken. Overordnet set er der god vegetationsstruktur med mosaik af sand/sten og lav vegetation, og begrænset risiko for overskylning. Områderne er ugræssede. Der er trusler i form af forstyrrelse fra mennesker og risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr på de vestligste øer. Der er 1 levested i moderat tilstand ved Bløden Hale. Lokaliteten er almindelig strand med mosaik af sand og vegetation i varierende højde. Der er nogen forstyrrelse fra mennesker og stor risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr. Der er 1 levested ved Vester Nyland, som er i ringe tilstand. Lokaliteten har en god vegetationsstruktur med mosaik af sand og lav vegetation; men truslerne i form af overskylning, forstyrrelser fra mennesker og hunde samt risiko for prædation fra ræv og

andre rovdyr gør, at tilstanden samlet set er ringe. Levestederne for dværgterne i området er som beskrevet ovenfor overvejende beregnet til at være gode, idet vegetationsstrukturen de fleste steder tilgodeser artens behov for en fast ynglebestand. En ynglebestand vurderes dog, at være negativt påvirket af forstyrrelse fra mennesker samt prædation fra ræv og andre rovdyr. Få steder kan bortskylning af rederne også være en relevant trussel.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 4 levesteder for almindelig ryle. De 2 levesteder i høj tilstand ligger på de sydlige Rønner og Hornfiskrøn og har en god vegetationsstruktur med lav vegetation i mosaik med loer og saltpander og gode hydrologiske forhold med høj jordfugtighed. Afgræsning sikrer, at området ikke trues af tilgroning. De 2 levesteder i god tilstand er Als Dyb Holme og Bovet Bugt og har en passende lav vegetation, gode hydrologiske forhold. Området ved Bouet er afgræsset, men har kun i mindre grad loer og saltpander. Området Als Dyb Holme har en god struktur med loer og saltpander, men er ugræsset, og kan dermed på sigt være truet af tilgroning.

Levestederne for almindelig ryle er i området, som beskrevet ovenfor, overvejende vurderet til at være gode, fordi vegetationsstrukturen og hydrologien de fleste steder tilgodeser artens behov for en fast ynglebestand. Ynglebestanden vurderes dog generelt at være negativt påvirket af prædation fra ræv og andre rovdyr.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 2 levesteder for tinksmed. Det ene levested, som ligger ved Syrsig, er i god tilstand. De hydrologiske forhold med mudderflader og blank vand er optimale; men lokaliteten er under tilgroning med høje urter og vedplanter. Det andet område ligger på Kringelrøn og er i moderat tilstand, primært på grund af tilgroning. De hydrologiske forhold er optimale; men vegetationstrukturen tilgodeser ikke artens behov for lav vegetation med mudderflade og blank vand. Øvrige trusler er menneskelig forstyrrelse, da Kringelrøn er et populært område at færdes i.

På trods af at arten gennem en årrække ikke har ynglet i området, så findes det fortsat egnede ynglelokaliteter i området. En ynglebestand vurderes dog, at være negativt påvirket af tilgroning og i mindre grad menneskelig forstyrrelse og prædation fra ræve og andre rovdyr.

Der er i fuglebeskyttelsesområdet kortlagt 1 levested for splitterne. Området ligger på den nordlige del af holmen Stokken og er i moderat tilstand. Overordnet set er der en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation, og begrænset risiko for bortskylning af rederne. Områderne er overvejende ugræssede.

På trods af at arten gennem en årrække ikke har ynglet i området, så er der fortsat muligheder for en fast ynglebestand i området. En ynglebestand vurderes dog, at være negativt påvirket af forstyrrelse fra mennesker, traktorkørsel og prædation fra ræv og andre rovdyr.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er, at områdets hav-, kyst- og lysåbne natur udgør et stort, sammenhængende naturområde med dynamisk kystudvikling og hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem havet og kysten, og med udbredte levesteder for hav- og kystfugle samt havpattedyr.

De marine naturtyper sikres et artsrigt plante- og dyreliv, der tilfredsstiller livsbetingelserne for de internationalt vigtige forekomster af træk- og ynglefugle samt havpattedyr.

Naturtyperne sandbanke (1110), vadeblader (1140), lagune (1150), stenrev (1170), boblerev (1180), strandeng (1330), forklit (2110), hvid klit (2120), grå/grøn klit (2130), skovklit (2180), klitlavning (2190), våd hede (4010), tør hede (4030), tidvis våd eng (6410) og skovbevokset tørvemose (91D0) sikres. Nævnte naturtyper har alle enten stærk ugunstig bevaringsstatus, særlige forekomster i Danmark eller biogeografisk store forekomster i området. For området indlandsnaturtyper søges arealet øget, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne, hvor de naturgivne forhold gør dette muligt.

Ligeledes sikres levestederne for ynglefuglene almindelig ryle, havterne, klyde, trane, dværgterne og mosehornugle samt levestederne for trækfuglene edderfugl, mørkbuget knortegås, sortand og almindelig ryle. De nævnte arter har alle enten store bestande i området, er i tilbagegang eller har vigtige bestande i området.

Der sikres gode levesteder for marsvin, spættet sæl og gråsæl, der alle har større forekomster i området.

I overgangszonen mellem holmene og havet findes naturtypen vadegræssamfund (1320). I dette område prioriteres naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt fuglelevesteder knyttet til disse naturtyper over vadegræssamfundene (1320).

Græsningsbetinget strandeng (1330) prioriteres over strandrørsump (1330).

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de, som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 3151 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 657 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til flyvesand, 1536 ha overvejende salttolerante naturtyper, ca. 439 ha naturtyper knyttet til overvejende tør bund, og ca. 519 ha er kategoriseret som naturtyper knyttet til overvejende vådbund.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst ca. 515 ha naturtyper knyttet til flyvesand, mindst ca. 1532 ha overvejende salttolerante naturtyper, mindst ca. 411 ha tørre naturtyper og mindst ca. 363 ha våde naturtyper i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 248 ha. For de skovbevokset naturtyper, skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype

Arter

- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- Tilstanden og det samlede areal af de kolonirugende fugles kortlagte levesteder må ikke være i tilbagegang, og mindst 75 % af arealet skal være i fremgang mod eller fastholdes i tilstandsklasse I-II.
- For engfugle og hedefugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabilt eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang

Trækfugle

- For trækfugle, der kan optræde med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af national eller international betydning.
- For trækfugle, som ikke optræder med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, er målet, at deres fælde-, raste- og overnatningsområder skal sikres eller være i fremgang.

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For vandløb og marine naturtyper henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.
- For de marine naturtyper skal tilstand og areal være stabil eller i fremgang og bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

En øgning af arealet med våd hede (4010) og tør hede (4030) kan betyde en indskrænkning af arealet af habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose (91D0) og skovklit (2180), som er opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne heder. Hvor der er tale om ung skovklit og ung skovbevokset tørvemose, som er opstået ved tilgroning af tidligere lysåben natur, prioriteres hensynet til at genskabe større sammenhængende arealer med hedenaturtyperne. Gamle og veludviklede forekomster af skovklit og skovbevoksede tørvemoser bevares dog som hovedregel.

Rydning af skovklit (2180) og skovbevoksede tørvemoser (91D0) i forbindelse med genskabelse af våd hede (4010) og tør hede (4030) kan ske under forudsætning af, at arealet af de to skovnaturtyper opretholdes på nationalt og biogeografisk niveau.

I overgangszonen mellem holmene og havet findes naturtypen vadegræssamfund (1320). I dette område prioriteres naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt fuglelevesteder knyttet til disse naturtyper over vadegræssamfundene (1320), i de tilfælde hvor sidstnævnte udgøres af den invasive art engelsk vadegræs.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsats for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsats for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.

4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle, som findes i væsentlig forekomst i Danmark, og på om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, samt fortsættelse af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-områder.
9. Opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klappning i Natura 2000-områder.
10. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levestederne for almindelig ryle (TY) sikres (hvis tilstanden er god-høj), således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
2. Tilstanden af levestederne for havterne (Y) og klyde (TY) forbedres (hvis tilstanden er dårlig-moderat), således at 75 % af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for splitterne (Y) og dværgterne (Y).
3. Tilstanden af levesteder for gråsæl sikres eller forbedres i overensstemmelse med arternes krav til disse.
4. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
5. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 41 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10 % dækning.
6. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
7. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservatet Bovet-Knotten.

8. Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-atlantiske region.

Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2022-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er koblet til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Forklit	2110
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grå/grøn klit*	2130
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grårisklit	2170
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Hvid klit	2120
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Klithede*	2140
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Klitlavning	2190
Naturtyper på flyvesand	uden tilstandsvurderingssystem	Skovklit	2180
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enårig strandengsvegetation	1310
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandeng	1330
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Vadegræssamfund	1320
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tidvis våd eng	6410
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tørvelavning	7150
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Våd hede	4010
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Skovbevokset tørvemose*	91D0

Grupperinger af habitarter	Arts navn	Arts nr.
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Gråsæl	1364
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Marsvin	1351
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Spættet sæl	1365

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Engfugle	Almindelig ryle	A466-B
Hedefugle	Tinksmed	A166
Kolonirugende fugle	Dværgterne	A885
Kolonirugende fugle	Havterne	A194
Kolonirugende fugle	Klyde	A132
Kolonirugende fugle	Splitterne	A863
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Mosehornugle	A222
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rødrygget tornskade	A338
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Trane	A127

Grupperinger af trækfugle	Fugle navn	Fugle nr.
Trækfugle, international betydende forekomst	Almindelig ryle	A466-B
Trækfugle, international betydende forekomst	Edderfugl	A063
Trækfugle, international betydende forekomst	Sortand	A900
Trækfugle, ikke national/international betydende forekomst	Fløjlsand	A066
Trækfugle, national betydende forekomst	Klyde	A132
Trækfugle, national betydende forekomst	Lille Kobbersneppe	A157
Trækfugle, national betydende forekomst	Mørkbuget knortegås	A675

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer under 5 ha	Kransnålage-sø	3140
Søer under 5 ha	Lobeliesø	3110
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med småurter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Marin naturtype	Boblerev	1180
Marin naturtype	Lagune*	1150
Marin naturtype	Rev	1170
Marin naturtype	Sandbanke	1110
Marin naturtype	Vadeflade	1140
Vandløb	Vandløb	3260

Resume

Natura 2000-plan for Strandenge på Læsø og havet syd herfor (nr. 9). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk